

УДК 37.035.6

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-51>**Вікторія ПЕРЕВОЗНЮК,**

orcid.org/0000-0001-9225-34

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри лінгводидактики та журналістики

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського

(Кременчук, Полтавська область, Україна) viktoriaperevozniuk@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЛОКАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ («PLACE-BASED EDUCATION») В КОНТЕКСТІ НУШ

Стаття розглядає концептуальні засади локально орієнтованої освіти («Place-based Education» або PBE) в контексті НУШ. Реформування української освітньої системи, зокрема, запровадження концептуальних засад НУШ, характеризується відкритістю освіти до світової педагогічної інновації. Одним з популярних напрямів зарубіжної педагогіки є локально орієнтована освіта («Place-based Education» або PBE). Цей педагогічний підхід виник у США наприкінці ХХ століття і зараз активно розвивається, охоплюючи нові регіони. Основним фокусом педагогічного підходу є вирішення реальних життєвих проблем і виховання громадянськості. У локально орієнтованій освіті зміст навчання сфокусований на тематиці, характерній для місцевості, де проживають учні, що сприяє усвідомленню регіональних проблем. Навчання передбачає партнерські відносини з місцевими організаціями, підприємствами та органами місцевого самоврядування. Головним результатом навчання є виховання любові до свого краю, його культури і традицій. Локально орієнтована освіта може успішно реалізовуватися в українських школах, оскільки засадничі принципи PBE-педагогіки відповідають концепції НУШ і сприяють формуванню десяти ключових компетентностей. У зв'язку з цим актуальним вважаємо компаративний аналіз концептуальних засад НУШ і локально орієнтованої освіти, що і є метою статті. Проведено порівняльний аналіз засадничих принципів, ключових компетентностей і наскрізних вмінь НУШ і педагогічного підходу локально орієнтованої освіти, який показав, що в їх основу покладено схожі концепції. Оскільки головним завданням української освіти є виховання свідомого громадянина із сформованою національною ідентичністю, здатного зберігати і примножувати багатства рідного краю, працювати на його благо, ідеї локально орієнтованої освіти варті запровадження в українські освітні практики.

Ключові слова: НУШ, концептуальні засади, ключові компетентності, наскрізні вміння, локально орієнтована освіта.

Viktoriiia PEREVOZNIUK,

orcid.org/0000-0001-9225-3459

PhD in Pedagogy, Associated Professor,

Associate Professor at the Department of Linguodidactics and Journalism

Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University

(Kremenchuk, Poltava region, Ukraine) viktoriaperevozniuk@gmail.com

CONCEPTUAL BASIS OF PLACE-BASED EDUCATION IN THE CONTEXT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

The article examines the conceptual principles of Place-based Education in the context of the New Ukrainian School (NUS). The reform of the Ukrainian educational system, in particular, the implementation of the conceptual foundations of the NUS, is characterized by the openness of education to global pedagogical innovations. One of the popular directions of foreign pedagogy is Place-based Education or PBE. This pedagogical approach originated in the USA at the end of the 20th century and is now actively developing, covering new regions. The main focus of the pedagogical approach is the solution of real life problems and the education of citizenship. In Place-based Education, the learning content is focused on topics specific to the area where students live, which contributes to the awareness of regional problems. Training involves partnership relations with local organizations, enterprises and local self-government bodies. The main result of education is the cultivation of love for one's land, its culture and traditions. Place-based Education can be successfully implemented in Ukrainian schools, as the basic principles of PBE pedagogy correspond to the concept of the NUS and contribute to the formation of ten key competencies. In this regard, we consider the comparative analysis of the conceptual foundations of the NUS and Place-based Education relevant, which is the purpose of the article. A comparative analysis of the basic principles, key competencies and cross-cutting skills of the NUS and the pedagogical approach of Place-based Education was conducted, which showed that they are based on similar concepts. Since the main task of Ukrainian education is to educate a conscious citizen with a formed national identity, capable of preserving and multiplying the wealth of the native land, working for its benefit, the ideas of Place-based Education are worth introducing into Ukrainian educational practices.

Key words: NUS, conceptual foundations, key competencies, cross-cutting skills, Place-based Education.

Постановка проблеми. Реформування української освітньої системи, зокрема, упровадження концептуальних засад НУШ, характеризується відкритістю освіти до світової педагогічної інноватики. Одним з популярних напрямів зарубіжної педагогіки є локально орієнтована освіта («Place-based Education» або PBE). Цей педагогічний підхід виник у США наприкінці ХХ століття і зараз активно розвивається, охоплюючи нові регіони. Локально орієнтована освіта може успішно реалізовуватися в українських школах, оскільки засадничі принципи PBE-педагогіки відповідають концепції НУШ і сприяють формуванню десяти ключових компетентностей. У зв'язку з цим актуальним вважаємо компаративний аналіз концептуальних засад НУШ і локально орієнтованої освіти.

Аналіз досліджень. Ідеї та принципи НУШ знаходяться в центрі уваги української науки про освіту. В аспекті нашого дослідження важливими є наукові розвідки, що розглядають потенціал міжпредметної інтеграції (І. Кучеренко (Кучеренко І. А., 2018: 40–46)), уроки на природі (Л. Колток, Л. Стахів (Колток Л., Стахів Л., 2019: 42–47)), національно-патріотичний компонент навчання (Н. Бондаренко і С. Косянчук (Бондаренко Н. В., Косянчук С. В., 2022: 64), Т. Яценко (Яценко Т. О., 2023: 276–280)), специфіку вивчення літератури рідного краю (Н. Шацька (Шацька Н. М., 2021: 73–81)). Нормативною базою дослідження є Закон України «Про освіту» (Про освіту: Закон України від 05.09.2017), Концепція НУШ (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016), Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України (Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року, 2022). Ідеї локально орієнтованої освіти («Place-based Education») ґрунтовно висвітлюються у працях Д. Грюневальда (Gruenewald) (Gruenewald D., 2003: 3–12), Г. Менніона і К. Еді (Mannion & Adey) (Mannion G., Adey C., 2011: 35–58), Г. Сміта (Smith) і Д. Собеля (Sobel) (Smith G., Sobel D., 2010; Sobel D., 2004), Б. Вотчю і М. Брауна (Wattchow & Brown) (Wattchow B., Brown M., 2011).

Мета статті. Метою дослідження є аналіз концептуальних засад локально орієнтованої освіти («Place-based Education») в контексті НУШ.

Виклад основного матеріалу. У Законі України «Про освіту» головною метою визначено «всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспіль-

ству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу» (Про освіту: Закон України від 05.09.2017), тобто акцент робиться на виховання свідомого громадянина, носія української ідентичності, творчої людини.

Саме на цьому акцентує увагу НУШ. Її упровадження було викликано кризою традиційної освіти, адже, як зазначають розробники концепції НУШ, «учні спроможні лише відтворювати фрагменти несистематизованих знань, проте часто не вміють застосовувати їх для вирішення життєвих проблем» (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 4).

Вирішення реальних життєвих проблем і виховання громадянськості є основним фокусом педагогічного підходу локально орієнтованої освіти («Place-based Education»). Засновники напряму (Д. Грюневальд, Г. Сміт, Д. Собель) шукали відповіді на ті самі питання, що й ідеологи НУШ. Західна освіта стикнулася з цими викликами (відрив освіти від реалій життя, глобалізація, екологічна криза) раніше за українську – на початку нового тисячоліття вчені США, Австралії, Канади та європейських країн усвідомили важливість локалізації навчання, тобто закорінення у місцевий контекст, налагодження співпраці з громадою, упровадження міждисциплінарного підходу і проєктного методу навчання.

У табл. 1 подано порівняльний аналіз засадничих принципів НУШ і локально орієнтованої освіти.

Таблиця 1
Порівняння засадничих принципів НУШ і локально орієнтованої освіти

НУШ	Локально орієнтована освіта
тісна співпраця з батьками, громадами і підтримка з їхнього боку (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 9).	міцний зв'язок шкіл і громад (Sobel D.: 2004).
плекання української ідентичності (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 19).	формування національної ідентичності (Wattchow B., Brown M., 2011).
формування учнів як відповідальних членів суспільства, здатних самостійно долати проблеми повсякденного життя, вибирати шлях подальшого навчання відповідно до своїх інтересів і здібностей (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 22).	виховання громадянськості, відповідальності за свою громаду і місце проживання (Gruenewald D., 2003: 3–12).
зростання частки проєктної, командної, групової діяльності у педагогічному процесі (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 28).	широке використання проєктного методу: учні обирають кейси, актуальні для громади (Smith G., Sobel D., 2010).

У локально орієнтованій освіті зміст навчання сфокусований на тематиці, характерній для місцевості, де проживають учні, що сприяє усвідомленню регіональних проблем. Навчання передбачає партнерські відносини з місцевими організаціями, підприємствами та органами місцевого самоврядування. Головним результатом навчання є виховання любові до свого краю, його культури і традицій.

Локально орієнтована освіта, так саме як і НУШ, базується на компетентнісному підході. У табл. 2 подано порівняльний аналіз ключових компетентностей НУШ (НУШ. Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 11–12) і локально орієнтованої освіти (Wattchow B., Brown M., 2011).

Таблиця 2
Порівняння компетентностей НУШ і локально орієнтованої освіти

НУШ	Локально орієнтована освіта
Спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами	Відповідальне ставлення до рідної мови
Основні компетентності у природничих науках і технологіях	Дизайн-мислення
Ініціативність і підприємливість	Економічна компетентність. Свобода і самостійність
Соціальна та громадянська компетентності	Соціальна і громадянська компетентності
Обізнаність та самовираження у сфері культури	Відповідальне ставлення до рідної культури
Екологічна грамотність і здорове життя	Екологічна свідомість

Порівняльний аналіз показав, що з десяти ключових компетентностей НУШ, шість перегуковуються із компетентностями, на формування яких спрямована локально орієнтована освіта.

Між наскрізними вміннями, які формуються НУШ та локально орієнтованою освітою, також спостерігається кореляція. У табл. 3 подано порівняльний аналіз наскрізних вмінь НУШ (НУШ.

Концептуальні засади реформування середньої школи, 2016: 13) і локально орієнтованої освіти (Wattchow B., Brown M., 2011).

Таблиця 3
Порівняння наскрізних вмінь НУШ і локально орієнтованої освіти

НУШ	Локально орієнтована освіта
вміння читати	увага до літератури рідного краю
уміння доносити думку	спілкування з громадою
критичне мислення	акцент на дослідженні, допитливості
логічний захист позиції	захист проєктів
ініціативність	ініціативність, самостійність
проблеми, ризики і рішення	учні досліджують проблеми економічного, екологічного, соціально-політичного та культурного характеру, роблячи прогнозування, збирання та аналіз даних, формулюючи висновки.
емоційний інтелект	соціально-емоційне навчання
робота в команді	навички командної роботи
творчість	креативність

Концептуальні перетини між НУШ і педагогічним підходом локально орієнтованої освіти, ефективність якого є визнаною у світі і перевірена багаторічною практикою, переконливо доводять те, що українська шкільна освіта рухається в правильному напрямку, наслідуючи кращі методики і технології навчання.

Висновки. Порівняльний аналіз засадничих принципів, ключових компетентностей і наскрізних вмінь НУШ і педагогічного підходу локально орієнтованої освіти показав, що в їх основу покладено схожі концепції. Оскільки головним завданням української освіти є виховання свідомого громадянина із сформованою національною ідентичністю, здатного зберігати і примножувати багатства рідного краю, працювати на його благо, ідеї локально орієнтованої освіти варті упровадження в українські освітні практики.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в аналізі специфіки локальної освіти в різних країнах світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.
- Колток Л., Стахів Л. Уроки серед природи в рамках нової української школи. Педагогічні науки: зб. наук. праць. 2019. С. 42–47.
- Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України до 2025 року. Наказ МОНУ від 06.07.2022 № 527. URL: <https://drive.google.com/file/d/1B-dJxlljilNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view?pli=1>
- Кучеренко І. А. Інтеграція у вивченні української мови та літератури в новій українській школі. Наукові записки науково-дослідної лабораторії «Проблеми підготовки студентів-філологів до українознавчої роботи в школі»: зб.

наук. праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми літературної освіти (пам'яті О. Р. Мазуркевича та П. К. Волинського)». Умань: АЛМІ, 2018. С. 40–46.

5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017. Набрання чинності 28.09.2017. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>

7. Шацька Н. М. НУШ: особливості й традиції проведення уроків літератури рідного краю. IX Волошинські читання. Шкільна літературна освіта: традиції і новаторство: зб. матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 95-річчя Інституту педагогіки НАПН України / за заг. ред. Т. О. Яценко. К.: Педагогічна думка, 2021. С. 73–81.

8. Яценко Т. О. Національно-патріотичний компонент навчання української літератури в реаліях Нової української школи. Виховання громадянина-патріота в умовах реалізації завдань концепції «Нова українська школа»: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конференції, присвяченої 145-й річниці від дня народження Г. Ващенко, 15.03.2023 / уклад. О.Е. Жосан. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», 2023. С. 276–280.

9. Gruenewald D. The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational Researcher*. 2003. Vol. 32(3). P. 3–12.

10. Mannion G., Adey C. Place-Based Education Is an Intergenerational Practice. *Children, Youth and Environments*. 2011. Vol. 21. Iss. 1. P. 35–58.

11. Smith G., Sobel D. Place- and community-based education in schools. New York: Routledge, 2010.

12. Sobel D. Place-based education: Connecting classrooms & communities. Great Barrington, Mass.: Orion Society, 2004.

13. Wattochow B., Brown M. A pedagogy of place: Outdoor education for a changing world. Clayton, Australia: Monash University, 2011.

REFERENCES

1. Bondarenko N. V., Kosianchuk S. V. (2022). Natsionalno-patriotychne vykhovannia u konteksti suchasnykh vyklykiv: metodychni rekomendatsii. [National-patriotic education in the context of modern challenges: methodical recommendations]. Kyiv: Feniks. [in Ukrainian]

2. Koltok L., Stakhiv L. (2019). Uroky sered pryrody v ramkakh novoi ukrainskoi shkoly. [Lessons of the vision of middle nature at the pedagogic schedule V. O. Sukhomlinsky]. Pedagogichni nauky: zb. nauk. prats. – Pedagogical sciences: coll. of science papers 42–47. [in Ukrainian]

3. Kontseptsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia v systemi osvity Ukrainy do 2025 roku. [Concepts of national and patriotic education in the education system of Ukraine until 2025]. Nakaz MONU vid 06.07.2022 № 527. [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 6, 2022. No. 527.] URL: <https://drive.google.com/file/d/1B-dJxlljilNxfuy3jjq5n4ZVPeo4gZ8/view?pli=1> [in Ukrainian]

4. Kucherenko I. A. (2018). Intehratsiia u vyvchenni ukrainskoi movy ta literatury v novii ukrainskii shkoli. [Integration in the study of Ukrainian language and literature in the new Ukrainian school] Naukovi zapysky naukovo-doslidnoi laboratorii «Problemy pidgotovky studentiv-filolohiv do ukrainoznavchoi roboty v shkoli»: zb. nauk. prats za materialamy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Aktualni problemy literaturnoi osvity (pamiaty O. R. Mazurkevycha ta P. K. Volynskoho)». [Scientific notes of the research laboratory «Problems of preparing philology students for Ukrainian studies work at school»: coll. of science papers based on the materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference «Actual problems of literary education (in memory of O. R. Mazurkevych and P. K. Volynskiy)»] Uman: ALMI. 40–46. [in Ukrainian]

5. Nova ukrainska shkola. Kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly [New Ukrainian school. Conceptual principles secondary school reform]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian]

6. Pro osvitu. Zakon Ukrainy vid 05.09.2017. Nabrannia chynnosti 28.09.2017 [About education. Law of Ukraine dated September 5, 2017. Entry into force 09/28/2017]. URL: <https://osvita.ua/legislation/law/2231/> [in Ukrainian]

7. Shatska N. M. (2021). NUSh: osoblyvosti y tradytsii provedennia urokiv literatury ridnoho kraiu. [The new Ukrainian school: peculiarities and traditions of conducting lessons in the literature of the native land.]. IX Voloshynski chytannia. Shkilna literaturna osvita: tradytsii i novatorstvo: zb. materialiv vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z nahody 95-richchia Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy; za zah. red. T. O. Yatsenko. [Voloshyn readings. School literary education: traditions and innovation: coll. materials of the all-Ukrainian scientific and practical conference on the occasion of the 95th anniversary of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Sciences of Ukraine; in general ed. T. O. Yatsenko]. K.: Pedagogichna dumka. 73–81. [in Ukrainian]

8. Iatsenko T.O. (2023). Natsionalno-patriotychnyi komponent navchannia ukrainskoi literatury v realiiakh Novoi ukrainskoi shkoly. [The national-patriotic component of teaching Ukrainian literature in the realities of the New Ukrainian School]. Vychovannia hromadianyna-patriota v umovakh realizatsii zavdan kontseptsii «Nova ukrainska shkola»: zb. mater. Vseukr. nauk.-prakt. konferentsii, prysviachenoi 145-y richnyi vid dnia narodzhennia H. Vashchenka, 15.03.2023 / uklad. O.E. Zhosan. [Education of a patriotic citizen in the context of the implementation of the tasks of the «New Ukrainian School» concept: coll. the mother ALL-Ukrainian science and practice of the conference dedicated to the 145th anniversary of the birth of H. Vashchenko, 15.03.2023 / comp. O.E. Josan]. Kroпивnytskyi: KZ «KOIPPO imeni Vasylia Sukhomlinskoho». 276–280. [in Ukrainian]

9. Gruenewald D. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational Researcher*. 32(3). 3–12.

10. Mannion G., Adey C. (2011). Place-Based Education Is an Intergenerational Practice. *Children, Youth and Environments*. 21. 1. 35–58.

11. Smith G., Sobel D. (2010). Place- and community-based education in schools. New York: Routledge.

12. Sobel D. (2004). Place-based education: Connecting classrooms & communities. Great Barrington, Mass.: Orion Society.

13. Wattochow B., Brown M. (2011). A pedagogy of place: Outdoor education for a changing world. Clayton, Australia: Monash University.